

Tornant a l'escala local

RUBEN SURIÑACH

En aquest viatge coneixrem les experiències de comunitats que aposten per revalorar les activitats econòmiques, socials i culturals dels seus pobles o barris, i per recuperar el coneixement sobre l'origen de les coses. Les societats menys dependents de factors externs i basades en l'ajuda mútua tindran més capacitat de reacció davant dels xocs de l'economia global.

PER A MÉS INFORMACIÓ

Un dels principals impulsors del moviment, Rob Hopkins, ha publicat *The Transition Handbook: from oil dependency to local resilience*, un manual per a la transició. També és interessant llegir el llibret *The Rocky Road to a Real Transition: the Transition Towns movement and what it means for social change*, publicat pel col·lectiu britànic The Trapese Collective el 2008, i el debat generat a partir de la resposta de Rob Hopkins, a transitionculture.org/2008/05/15/the-rocky-road-to-a-real-transition-by-paul-chatterton-and-alice-cutter-a-review.

▶ Vivim en unes societats exposades als vaivens de l'economia global; societats vulnerables i, fins a cert punt, impotents econòmicament i culturalment. Al llarg de la segona meitat del segle XX hem vist com el camí que fan els productes fins a arribar a nosaltres (el que tècnicament es coneix com la *cadena de sosteniment de necessitats*) s'ha allunyat i perdut ben endins del món global a través de diversos processos regits per l'afany d'expansió econòmica. S'han multiplicat les baules que formen aquesta cadena fent que, a la fi, sigui una complexa teranyina d'interrelacions el que fa possible que les nostres cases es puguin construir, els rebosts es puguin omplir, les nostres feines es puguin mantenir... i, en definitiva, que les nostres comunitats puguin funcionar de manera aparentment estable.

Així, podem dir que, al mateix temps que el model econòmic s'anava desbordant més enllà dels límits físics del planeta, els motors de l'activitat econòmica, social i cultural s'han anat escapant del control de la gent del carrer. Hem perdut de vista l'origen d'allò que consumim i, en el fons, les conseqüències dels nostres actes... Aquest procés ha anat acompanyat d'una gran expansió econòmica i financera i, alhora, ens ha penjat en una diana de **vulnerabilitats** sobre la qual estan caient dards contínuament des de fa anys, encara que de manera especialment estrepitosa en els últims mesos.

UNA RESPOSTA DE SENTIT COMÚ

Davant d'aquesta situació, cada vegada hi ha més gent que sent la necessitat de simplificar les societats en què vivim posant èmfasi en la revaloració i el reforç d'allò local per reduir les de-

pendències de factors llunyans, desconeguts i incontrolables i per millorar la capacitat de donar resposta a les problemàtiques que puguin derivar dels xocs de l'economia global. Així, la relocalització de l'activitat econòmica, social i cultural es proposa com a alternativa des de diversos fronts.

Al CRIC també entenem que aquest procés de **relocalització** és necessari i en aquest sentit creiem que el consum conscient i transformador (CCT) hi té un paper clau, perquè posa sobre la taula la conveniència de viure millor amb menys despesa de recursos i energia, i per tant, entre altres coses, sense haver de recórrer a l'embolic global per satisfer les nostres necessitats. Veiem el CCT com un canvi cultural transversal a qualsevol proposta de canvi de les estructures econòmiques i socials que apunti a la relocalització i simplificació de les societats.

En els paràgrafs que vénen mostrem unes quantes iniciatives que plantegen el canvi social i la relocalització des d'una perspectiva i metodologia holística: pretenen generar processos col·lectius des de l'àmbit local per impulsar el canvi de model per avançar cap a aquestes societats estables i tranquil·les.

UN PASSEIG PER LES ESTRATÈGIES DE RELOCALITZACIÓ

En tots aquells aspectes de la vida quotidiana que la nostra comunitat necessita per autosostenir-se i prosperar, ¿com aconseguim augmentar significativament la resistència i capacitat de reacció (per fer front als efectes del pic del petroli)¹ i com reduïm dràstica-

¹ El pic del petroli és el punt en què l'extracció petrolífera deixarà de créixer i en començarà el declivi. Serà el començament de la fi del petroli barat. Més informació a www.crisisenenergia.org.

ment les emissions de carboni (per mitigar els efectes del canvi climàtic)? Aquesta és la pregunta que es plantegen des de la petita ciutat de Totnes, al sud-oest d'Anglaterra, on s'ubiquen les oficines de la Transition Network (Xarxa per la Transició) i d'una de les *Transition Initiatives de més èxit*. Però, què és això de les *Transition Initiatives*?

El nom *Transition* fa referència al concepte de *transició energètica*, que resumeix la idea de simplificar les estructures socioeconòmiques, en aquest cas centrant-se en la reducció de la dependència dels combustibles fòssils, especialment del petroli. Les Transition Initiatives volen construir, mitjançant una metodologia participativa, processos **impulsats per la societat civil**² per encarar seriosament els dos problemes bessons que són el pic del petroli i el canvi climàtic a fi d'intentar avançar cap a unes comunitats locals (barri, regió, municipi...) menys dependents energèticament; o sigui, amb més **resiliència**. Aquest concepte prové de l'ecologia i significa *la capacitat d'un ecosistema de recuperar*

TRANSITION TOWN KINSALE

Transition Town
LEWES

DOTZE PASSOS CAP A LA TRANSICIÓ

Per avançar cap a relocalització, la Transition Network proposa dotze passos que defineixen les estructures que han de dirigir i dur a terme el procés: formació de grups i subgrups, repartiment de tasques, coordinació entre ells..., tot sota una visió de treball en xarxa en què tots els participants se sentin igualment implicats. Les tasques inclouen sensibilitzar i formar (passi de pel·lícules, xerrades i debats, articles als diaris locals...), concretar accions a seguir en els diferents àmbits, i dur a terme manifestacions visibles i pràctiques del projecte per transmetre il·lusió i sensació de seguretat.⁷

Un dels aspectes que inclouen és el que anomenen el Gran Re-aprenentatge, i és que relocalitzar les societats implica re-aprendre el coneixement sobre "d'on surten i com es fan les coses" (cosa que no ha de voler pas dir fer-les com fa cent anys). Les Transition Initiatives volen retornar protagonisme a les habilitats i aprenentatges personals i al suport mutu dins de les col·lectivitats, i veuen la gent gran com una ajuda important per aconseguir-ho.

l'estabilitat en ser afectat per perturbacions o interferències, i des de la Transition Network s'aplica a les societats humanes.

Però aquestes iniciatives no només posen sobre la taula la necessitat de relocalització energètica, sinó també la cultural i econòmica, ja que el camí cap a unes societats menys intenses en energia implica canviar des de la manera de raonar de la gent a l'hora de consumir fins a la manera de fer negocis. En aquest viatge, hi té una forta presència la visió d'una societat on la convivencialitat, la reciprocitat i la confiança mútua siguin l'espina dorsal per al bon funcionament del poble, barri o ciutat.

La primera vegada que sona el terme Transition Towns (Ciutats en Transició) és l'any 2005 a la ciutat irlandesa de Kinsale, amb la publicació del *Pla de Descens Energètic: Kinsale 2021*,³ que descriu el procés que havia de seguir aquesta ciutat fins l'any 2021 per incrementar la seva resiliència. A partir d'aquest pla, es comencen a estendre pel Regne Unit i Irlanda les Transition Initiatives, assessorades —mitjançant cursos de formació i altres elements de suport— per un equip de "tècnics de la transició" a través de la Transition Network.⁴ Actualment, aquesta xarxa acompanya 120 Transition Initiatives⁵ arreu del món i més de 600 candidates a ser-ho.

El paradigma d'aquest incipient model de transició municipal és la ciutat de Totnes, que l'any 2006 va començar un procés per anar materialitzant de mica en mica els dotze passos cap a la transició (vegeu el requadre).⁶ Actualment, en aquest poble d'uns 8.000 habitants

hi ha 10 grups de treball (Construcció i gestió domèstica, Economia i treball, Educació, Energia, Alimentació, Salut i benestar, Cor i ànima, Govern local, Arts i Transport) i 20 projectes en funcionament (vegeu el requadre *Fem un tomb...?*).

En tot aquest procés, són molt importants els esforços de sensibilització i difusió que els han portat fins on són ara, ja que generen recolzament i base social per poder arribar a formar grups de treball i projectes més ambiciosos. D'aquests esforços, destaquen les eines comunicatives utilitzades, ja que construeixen un discurs optimista, possibilista i que reforça la idea de construcció conjunta del procés, i en canvi eviten el to més caracteritzat per la confrontació i la denúncia.

Partint de la mateixa motivació de fons (pic del petroli i canvi climàtic) s'ha desenvolupat també la Relocalize Network.⁸ Aquesta iniciativa sorgeix del Post Carbon Institute (Estats Units) l'any 2003, i planteja unes solucions

² És important subratllar aquest punt perquè hi ha hagut iniciatives sorgides des de la perspectiva localista, com l'Agenda 21, que han fracassat pel fet d'estar impulsades des de les administracions. La causa és que en molts casos aquestes iniciatives no han construït processos de participació ciutadana prou ambiciosos ni vinculants respecte a les decisions que s'han pres finalment.

³ Disponible en català a www.decreixement.net.

⁴ transitiontowns.org/TransitionNetwork/TransitionNetwork.

⁵ És una evolució del terme Transition Towns per aplicar-lo no només a ciutats sinó també a barris, regions, etc.

⁶ totnes.transitionnetwork.org.

⁷ Es poden consultar els 12 passos a comunitadsinpetroleo.com/TNESP/index.html/12pasos.html.

⁸ www.relocalize.net.

molt similars a les de la Transition Network: *Relocalització, per nosaltres, significa crear capacitat de recuperació i resistència dins de la comunitat, de tal manera que els membres d'aquesta comunitat formen l'espina dorsal del bon govern local. Es tracta de viure el nostre respecte pel món natural al mateix temps que generem mitjans saludables i satisfactoris per proveir-nos de menjar, transport, sanitat, etc., de manera que sigui viable a llarg termini i en consonància amb els nostres millors desitjos.*⁹

SABEM QUE NO ÉS TAN FÀCIL...

Com en tot procés ambiciós, de seguida sorgeixen dubtes i preguntes. *És realista pretendre canviar el rumb del món des del nostre poble? I, en cas que enfilem el camí de la transició energètica, ¿ens ho deixaran fer, o els poders polítics i econòmics perjudicats ens barraran el pas? Hi ha moltes coses que no es poden canviar des de la localitat i per a les quals depenem completament d'altres institucions centralitzades... Quin paper ha de tenir el govern local en tot aquest procés?*¹⁰

Cal ser conscients de les **limitacions** que ens roden; no se li pot demanar a un barri de Barcelona que cultivi els seus propis aliments, com tampoc cap localitat pot aspirar a un creixement urbanístic zero quan acaba d'aprovar un nou pla que preveu la duplicació de la població.

La **relació amb les institucions i els poders fàctics** també és un tema clau, ja que en el fons es planteja un canvi en l'*statu quo* econòmic i socio-cultural, hi haurà uns interessos contraposats que poden generar fricció social, i inevitablement uns hauran de deixar més espai a l'habitació perquè tothom hi pugui cabre.

...PERÒ JA HA ENEGAT

L'aplicació sobre la marxa d'aquests models i el debat públic que es genera al seu voltant són un símptoma que tant el rerefons conceptual com les metodologies proposades estan marcant diferències, sobretot pel fet que l'estratègia proposada es mostra oportuna i lògica en els temps que corren.

A més, s'ha de tenir en compte que un dels eixos en què es basen és el de **no reinventar la roda** i mirar de potenciar i complementar tot allò que col·lectius diversos ja fan des de fa anys, perquè del que es tracta és que tothom que combrega amb aquestes idees de fons del moviment per la transició energètica i la relocalització compartim experiències i fem força plegats.

David Holmgren, un dels cocreadors del concepte *permacultura*, descriu metafòricament la vida al límit (energètic) de les societats occidentals: *Estem*

al cim d'una muntanya, des d'on es tenen vistes mai contemplades per ningú anteriorment, però on també es formen els núvols de la tempesta. Hem d'anar muntanya avall mentre encara sigui possible, mentre encara tinguem un clima favorable i llum diürna. ■

⁹Cita de Judith Newton, de la iniciativa Transition Cotati, a Califòrnia.

¹⁰Recull de dubtes i preguntes dels assistents a una xerrada sobre estratègies de relocalització a Santa Maria de Palautordera el desembre passat.

¹¹www.youtube.com/watch?v=BKY2H2yOcP8.

FEM UN TOMB PER LES CIUTATS EN TRANSICIÓ?

A **Totnes** tenim l'oportunitat de formar part d'algun dels tallers del Gran Reaprenentatge, que ens permetran aprendre horticultura, autogestionar-nos alguna faceta de la salut amb les plantes medicinals autòctones dels nostres verals, o autoreparar-nos aparells electrònics aparentment obsolets, la bicicleta... I els més petits poden escoltar un conte sobre la Transició, en què la visió d'una Totnes relocalitzada els farà viatjar al futur desitjat. També es pot passar el dissabte treballant a l'Hort Comunitari i el Jardí del Benestar, o gaudir d'un bon plat d'aliments locals i del temps en un dels restaurants que la guia d'aliments locals indica. Ah, i no us oblideu de pagar el menú amb la lliura de Totnes!

El vídeo de promoció de Transition **Lewes** que hem vist per internet¹¹ ens fa venir ganes de fer una passejadeta per aquesta ciutat del sud-est britànic, potser coincidint amb la fira periòdica d'aliments i begudes locals... De coses per veure no en falten: podem demanar com funciona el projecte de compartir cotxe que han engegat, o com es fan els tallers de reducció de consum energètic a casa. Diuen que el projecte per reduir l'ús de les bosses de plàstic està funcionant d'allò més bé i que molts dels comerços s'hi han adherit. També hi ha molta gent que s'està animant a invertir uns diners en el projecte d'instal·lació de panells solars comunitaris, i és que això de les cooperatives energètiques és un bon invent...

Il·lustració de la portada del llibre *The Transition Handbook*.